

TRUNG QUỐC NĂM 2016

NGUYỄN HUY QUÝ*
NGUYỄN XUÂN CƯỜNG**

Tóm lược: Năm 2016, trong bối cảnh thế giới có nhiều biến động phức tạp, bất ngờ và tình hình khó khăn trong nước, Trung Quốc đã đạt tốc độ tăng trưởng kinh tế “trung bình cao” (6,7%), thu được những kết quả nhất định trong cải cách đi vào chiều sâu nhằm chuyển đổi phương thức phát triển kinh tế, duy trì sự ổn định tương đối về chính trị - xã hội, tạo bước mở đầu thuận lợi cho Quy hoạch phát triển kinh tế, xã hội 5 năm lần thứ XIII (2016-2020), đóng góp quan trọng vào quá trình hồi phục và phát triển của kinh tế toàn cầu. Tuy nhiên, quá trình giảm tốc độ của kinh tế Trung Quốc vẫn tiếp diễn, tình trạng không hợp lý trong kết cấu kinh tế vẫn là căn nguyên dẫn tới những khó khăn và vấn đề nan giải mà Trung Quốc phải tiếp tục đối mặt, nhất là tình trạng mất cân đối nghiêm trọng trong quan hệ cung - cầu. Về đối ngoại, trong bối cảnh biến động bất ngờ của quan hệ quốc tế, Trung Quốc đã thúc đẩy chiến lược ngoại giao nước lớn, tăng cường cạnh tranh địa - chính trị, địa - kinh tế trong khu vực và trên toàn cầu. Năm 2017, Trung Quốc sẽ tiếp tục nỗ lực các bước cải cách, duy trì ổn định kinh tế, chính trị, xã hội, chuẩn bị các điều kiện thuận lợi cho Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIX của ĐCS Trung Quốc.

Từ khóa: Trung Quốc, năm 2016, năm 2017.

Năm 2016 là năm đầu tiên Trung Quốc thực hiện “Quy hoạch phát triển kinh tế, xã hội 5 năm lần thứ XIII (2016-2020)”, được coi là “giai đoạn quyết thắng hoàn thành công cuộc xây dựng toàn diện xã hội khá giả”⁽¹⁾. Trong bối cảnh kinh tế chính trị quốc tế và trong nước có nhiều biến động phức tạp và bất ngờ trong năm 2016, Trung Quốc đã đạt được tốc độ tăng trưởng kinh tế “trung bình cao” 6,7% cùng nhiều thành tựu đáng ghi nhận trong các lĩnh vực cải cách thể chế kinh

tế, chính trị, xã hội, v.v... cũng như trong lĩnh vực đối ngoại, mở đầu thuận lợi cho việc thực hiện “Quy hoạch phát triển kinh tế, xã hội 5 năm lần thứ XIII”.

Mặt khác, trong năm 2016 Trung Quốc cũng đã phải đối mặt với những khó khăn và vấn đề cố hữu hoặc mới nảy sinh trong đời sống kinh tế - xã hội, cũng như trong quan hệ quốc tế. Đó cũng là những vấn đề Trung Quốc đang phải giải quyết, những thử thách phải vượt qua trong năm 2017 và những năm tiếp sau.

*PGS, **TS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

I. KINH TẾ - XÃ HỘI

Trung Quốc bước sang năm 2016 trong bối cảnh nền kinh tế liên tục giảm tốc 5 năm liền kể từ năm 2011, công cuộc cải cách thể chế đi vào chiều sâu, phát triển kinh tế - xã hội “phải đổi mới với khó khăn nhiều hơn, lớn hơn”. Về phương diện kinh tế, nhiệm vụ chủ yếu được đề ra cho năm 2016 là “tăng trưởng ổn định” và “cải cách cơ cấu”⁽²⁾.

Căn cứ vào tình hình và nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội, Chính phủ Trung Quốc đã đưa ra chỉ tiêu cho năm 2016 như sau: “Tổng sản phẩm quốc nội (GDP) tăng khoảng 6,5% - 7%; giá tiêu dùng của cư dân tăng khoảng 3%; tạo việc làm mới ở thành thị cho 10 triệu người; tỷ lệ thất nghiệp (có đăng ký) ở thành thị tăng không quá 4,5%; xuất nhập khẩu ổn định trở lại theo hướng tốt; thanh toán quốc tế cơ bản cân bằng; thu nhập của cư dân cơ bản đồng bộ với tăng trưởng kinh tế; tiêu hao năng lượng trên đơn vị GDP giảm trên 3,4%; chất thải ô nhiễm chủ yếu tiếp tục giảm...”⁽³⁾.

Để thực hiện những mục tiêu trên, Chính phủ Trung Quốc đã đề xuất 8 mặt công tác trọng điểm phát triển kinh tế - xã hội trong năm 2016⁽⁴⁾: Ổn định và hoàn thiện chính sách kinh tế vĩ mô, bảo đảm kinh tế vận hành hợp lý, tăng cường cải cách quan hệ cung - cầu; khai thác tiềm lực nhu cầu trong nước; mở rộng không gian phát triển; đẩy nhanh phát triển nông nghiệp hiện đại, tăng thu nhập

của nông dân một cách bền vững; mở cửa đổi ngoại chất lượng cao, thực hiện phương châm “cùng thắng” một cách hợp lý; tăng cường quản lý môi trường, thúc đẩy phát triển xanh có bước đột phá mới; thiết thực bảo đảm cải thiện dân sinh, tăng cường phát triển xã hội; tăng cường xây dựng chính quyền, nâng cao năng lực cầm quyền và trình độ phục vụ.

Theo công bố của Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc ngày 28-2-2017 trong năm 2016 kinh tế xã hội Trung Quốc “... tiếp tục phát triển ổn định lành mạnh, thực hiện sự mở đầu tốt đẹp cho Quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm lần thứ XIII”⁽⁵⁾. Các chỉ tiêu đạt được, theo hoạch toán sơ bộ, được công bố như sau: “Tổng sản phẩm quốc nội (GDP) cả năm đạt 74.412,7 tỷ NDT, tăng 6,7% so với năm 2015. Trong đó, giá trị gia tăng nông nghiệp đạt 6.367,1 tỷ NDT tăng 3,3%, giá trị gia tăng công nghiệp đạt 38.422,1 tỷ NDT, tăng 7,8%. Trong GDP, nông nghiệp chiếm tỷ lệ 8,6%, công nghiệp chiếm 39,8%, dịch vụ chiếm 51,6% (cao hơn 1,4 điểm phần trăm so với năm 2015). GDP bình quân đầu người (trong cả năm) đạt 53.980 NDT, tăng 6,1% so với năm 2015. Tổng thu nhập quốc dân cả năm đạt 74.235,2 tỷ NDT, tăng 6,9% so với năm 2015.

Tại đô thị có tới 13,14 triệu người có việc làm mới. Tính đến cuối năm, tỷ lệ thất nghiệp có đăng ký tại thành thị là 4,02%... Năng suất lao động bình quân

đầu người đạt 94.825 NDT, tăng 6,4% so với năm 2015. Giá tiêu dùng của cư dân tăng 2%..., thu ngân sách đạt 15.955,4 tỷ NDT (nhiều hơn 6.828 tỷ so với năm 2015, tăng 4,5%) trong đó 3.035,4 tỷ NDT là từ thu thuế (tăng 4,3% so với năm 2015)... Dự trữ ngoại tệ cuối năm còn 3010,5 tỷ USD (giảm 319,8 tỷ USD so với cuối năm 2015). Tỷ giá hối đoái bình quân trong năm là 6,6423 NDT đối 1 USD (NDT mất giá 6,2% so với cuối năm 2015)...

Sản lượng lương thực năm 2016 đạt 616,24 triệu tấn, giảm 5,2 triệu tấn so với năm 2015 (0,8%)... Giá trị gia tăng của công nghiệp và xây dựng đạt 24.786 tỷ NDT, tăng 6% so với 2015... Đầu tư tài sản cố định đạt 60.646,6 tỷ NDT tăng 7,4%. Hàng bán lẻ trong nước đạt 30.231,6 tỷ NDT, tăng 10,4% so với 2015...

Về kinh tế đối ngoại, tổng kim ngạch xuất khẩu hàng hóa đạt 24.338,6 tỷ NDT (giảm 0,4% so với 2015). Trong đó xuất khẩu là 13.845,5 tỷ NDT (giảm 1,9%), nhập khẩu là 10.493,2 tỷ NDT (tăng 0,6% so với năm 2015), xuất siêu 3.352,3 tỷ NDT (giảm 330,8 tỷ NDT so với 2015). "Thu nhập bình quân đầu người của cư dân trong nước đạt 23.821 NDT (tăng 8,4% so với 2015, khấu trừ nhân tố giá cả tăng 6,3%). Thu nhập bình quân của cư dân thành thị là 33.616 NDT (tăng 7,8%, khấu trừ nhân tố giá cả tăng thực tế 5,6%). Thu nhập bình quân của cư dân nông thôn là 12.363 NDT (tăng 8,2%

khấu trừ nhân tố giá cả tăng thực tế là 6,2%)". Có thể ghi nhận thành tựu phát triển kinh tế - xã hội của Trung Quốc trong năm 2016 trên 3 phương diện: Tăng trưởng kinh tế, cải cách kết cấu và cải cách dân sinh.

Về tăng trưởng kinh tế và cải cách kết cấu, mặc dù quá trình giảm tốc vẫn tiếp diễn, nhưng đã đạt được chỉ tiêu đề ra từ đầu năm (6,5% - 7%), là tốc độ phát triển "trung bình cao", phù hợp với điều kiện kinh tế Trung Quốc hiện nay và cao hơn tỷ lệ tăng trưởng của các nền kinh tế lớn trên thế giới trong năm qua. Hơn nữa, tăng trưởng kinh tế Trung Quốc trong năm 2016 đã đạt giá trị gia tăng chiếm tỷ lệ 51,6% GDP, thể hiện sự chuyển biến bước đầu sang thời đại hậu công nghiệp ở Trung Quốc. Đồng thời, kết cấu công nghiệp Trung Quốc trong năm 2016 cũng được ưu hóa nâng cấp một bước, sản xuất của các ngành chế tạo công nghiệp kỹ thuật cao tăng nhanh so với các ngành công nghiệp bình thường. Quan hệ cung - cầu trong hoạt động kinh tế Trung Quốc năm 2016 cũng đạt được những bước cải thiện nhất định qua các giải pháp cải cách. tạo ra những động lực tăng trưởng mới cho nền kinh tế.

Trong bối cảnh nền kinh tế giảm tốc, trong năm 2016 Trung Quốc phải đối mặt với những khó khăn lớn: Thị trường tài chính không ổn định, giải quyết vấn đề nợ công khó khăn và nhất là tình trạng khủng hoảng thừa của nhiều ngành sản xuất. Có nhiều nguyên nhân khách quan

và chủ quan dẫn tới những khó khăn và tình trạng giảm tốc của nền kinh tế Trung Quốc trong năm 2016 cũng như mấy năm vừa qua, như tác động của khủng hoảng tài chính kinh tế toàn cầu, nhân tố tổng lượng và chu kỳ của kinh tế... Những nguyên nhân cơ bản nằm ở tầng sâu của nền kinh tế Trung Quốc là kết cấu kinh tế không hợp lý. Hội nghị công tác kinh tế Trung ương năm 2016 của Trung Quốc cũng đã cho rằng, “những mâu thuẫn và vấn đề nổi bật phải đối mặt trong vận hành kinh tế Trung Quốc tuy có nhân tố chu kỳ, tổng lượng, nhưng căn nguyên là kết cấu lớn mất cân đối làm cho kinh tế tuần hoàn không suôn sẻ...”⁽⁷⁾ Do vậy, phương hướng phát triển kinh tế được Hội nghị đề ra cho năm 2017 và những năm tiếp theo là “cần phải tìm ra giải pháp cải cách kết cấu, quan hệ cung - cầu, ra sức thực hiện sự cân bằng mới trong quan hệ cung - cầu.” Cụ thể, sẽ triển khai 4 mặt công tác: *Một là*, quán triệt chủ trương “3 giảm, 1 hạ, 1 bổ sung” (giảm dư thừa năng lực sản xuất, giảm số lượng hàng hóa tồn kho, giảm đòn bẩy tài chính, hạ giá thành sản xuất, bổ sung những khâu thiếu hụt). *Hai là*, thúc đẩy theo chiều sâu cải cách nhằm cải thiện quan hệ cung - cầu trong nông nghiệp. *Ba là*, chấn hưng kinh tế thực thể theo phương châm lấy nâng cao chất lượng và sức cạnh tranh làm trung tâm, lấy sáng tạo để thúc đẩy phát triển, mở rộng các sản phẩm chất lượng cao và cung cấp dịch vụ chất lượng

cao. *Bốn là*, thúc đẩy thị trường nhà đất phát triển ổn định, lành mạnh.

Về phát triển xã hội, trước hết là cải thiện dân sinh, Trung Quốc cũng đã đạt được những thành tựu đáng ghi nhận trong năm 2016. Số việc làm mới tại thành thị trong năm 2016 vượt chỉ tiêu đề ra từ đầu năm, trong khi tỷ lệ thất nghiệp ở thành thị thấp hơn mức trần quy định từ đầu năm. Số lượng “chủ thể thị trường” mới khởi nghiệp trong năm 2016 rất lớn. Thu nhập của cư dân trong năm 2016 tăng cả ở thành thị và nông thôn, chênh lệch về thu nhập giữa thành thị và nông thôn có phần được rút ngắn. Số lượng dân nghèo trong năm giảm khoảng 10 triệu người. Tình trạng ô nhiễm môi trường sinh thái có cải thiện, tiêu hao năng lượng trên đơn vị GDP giảm, các chất thải chủ yếu cũng giảm đáng kể.

Tăng trưởng của kinh tế Trung Quốc đã góp phần quan trọng trong sự phát triển kinh tế thế giới trong năm 2016, dự báo có thể đạt khoảng 30% giá trị gia tăng của kinh tế toàn cầu.

Mặt khác, trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội trong năm 2016, Trung Quốc cũng phải đối mặt với những khó khăn không nhỏ, đó cũng là những vấn đề Trung Quốc cần tiếp tục giải quyết trong năm 2017 và những năm sau. “Báo cáo công tác của Chính phủ” do Thủ tướng Lý Khắc Cường trình bày tại kỳ họp thứ 5 Quốc hội Trung Quốc khóa XII vừa qua cũng đã thừa nhận: “Trong phát

triển kinh tế - xã hội cũng còn tồn tại không ít khó khăn và vấn đề. Động lực nội sinh của tăng trưởng kinh tế còn phải được tăng cường. Tình trạng năng lực sản xuất dư thừa của một số ngành nghiêm trọng. Một số doanh nghiệp còn gặp nhiều khó khăn trong sản xuất kinh doanh. Kinh tế khu vực có chiều hướng phân hóa. Mâu thuẫn giữa thu chi tài chính tương đối lớn. Nguy cơ rủi ro tài chính kinh tế không thể coi nhẹ. Tình hình ô nhiễm môi trường vẫn nghiêm trọng... Về các vấn đề nhà ở, giáo dục, y tế, dưỡng lão, thực phẩm, dược phẩm, phân phối thu nhập..., người dân còn nhiều chỗ không vừa lòng⁽⁶⁾.

II. CHÍNH TRỊ

Trong bối cảnh quốc tế và trong nước có nhiều biến động phức tạp, Trung Quốc đã cố gắng duy trì được cục diện ổn định tương đối về chính trị - xã hội, tạo môi trường thuận lợi cho công cuộc phát triển đất nước trong năm đầu của Quy hoạch 5 năm lần thứ XIII.

Năm 2016 là năm đầu tiên của "Quy hoạch phát triển kinh tế, xã hội 5 năm lần thứ XIII (2016 - 2020)", là năm thứ tư của nhiệm kỳ lãnh đạo Đảng và Nhà nước lên cầm quyền từ sau Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc. Trong năm qua, Trung Quốc đã đạt được những thành tựu đáng ghi nhận trong cải cách và phát triển chính trị - xã hội theo tinh thần của các Nghị quyết Trung ương 3,4,5 và 6 của

Đảng Cộng sản đấu tranh chống tham nhũng, xây dựng bộ máy chính quyền và tổ chức Đảng trong sạch, hiệu quả; tiến hành bước chuẩn bị cần thiết tiến tới Đại hội ĐCS Trung Quốc lần thứ XIX vào năm 2017.

Mặt khác, trong năm 2016, Trung Quốc cũng phải đối mặt với những khó khăn và thách thức trên lĩnh vực chính trị - xã hội đã tồn tại từ những năm trước hoặc mới phát sinh. Cải cách thể chế chính trị càng đi vào chiều sâu càng vấp phải những trở lực; đấu tranh chống tham nhũng càng mở rộng càng động chạm tới các tập đoàn lợi ích, nhất là trong những trường hợp tranh chống tham nhũng đan xen với tranh giành quyền lực. Một số vấn đề dân chủ xã hội đã được quy định nhưng thực tế chưa đi vào cuộc sống. Đối với mâu thuẫn sắc tộc tôn giáo, Trung Quốc đã có biện pháp khống chế để giữ vững sự ổn định tạm thời; nhưng chưa thể nói là đã ngăn chặn được nguy cơ bùng nổ về lâu dài, nhất là trong vấn đề Tân Cương, Tây Tạng. Đảng Dân tiến trở lại nắm quyền ở Đài Loan, cho thấy chưa có tiến triển trong quan hệ hai bờ eo biển, thậm chí tiềm ẩn căng thẳng. Nhưng "khâu then chốt" trong đời sống chính trị ở Trung Quốc, cũng như trong tất cả các công việc cần làm tốt ở Trung Quốc nói chung "là ở Đảng", là "Đảng phải quản lý Đảng, quản lý Đảng nghiêm minh"⁽⁷⁾. Trong khi đó, cũng như cải cách và phát triển chính trị nói chung, công tác xây

dựng Đảng của ĐCS Trung Quốc trong giai đoạn mới phải đối mặt với những vấn đề khó khăn nhất: phẩm chất chính trị và đạo đức lối sống của cán bộ đảng viên, dân chủ trong sinh hoạt nội bộ Đảng...

Cải cách thể chế chính trị Trung Quốc trong năm 2016 thể theo tinh thần các Nghị quyết Trung ương 3, Trung ương 4, Trung ương 5, Trung ương 6 của ĐCS Trung Quốc nhằm mục tiêu chung là xây dựng nhà nước pháp trị XHCN, xây dựng chính quyền trong sạch, hiệu quả. Một số thành quả của cải cách thể chế chính trị đã được thể hiện trong “Báo cáo công tác của Chính phủ” do Thủ tướng Lý Khắc Cường trình bày tại kỳ họp thứ 5 Quốc hội Trung Quốc khóa XII vừa qua. Trong năm 2016, Trung Quốc đã tích cực đổi mới việc xây dựng và hoạt động của Chính phủ, xã hội duy trì hòa hợp, ổn định Chính phủ đã đệ trình để Ủy ban Thường vụ Quốc hội thông qua 13 văn kiện pháp luật, soạn thảo và sửa đổi 8 văn kiện về luật hành chính. Cơ chế tiếp nhận ý dân trong quyết sách công cộng được hoàn thiện. Các kiến nghị của đại biểu Quốc hội và những đề xuất của các Ủy viên Chính hiệp đã được tiếp nhận nghiêm túc. Công việc của chính quyền đã được công khai. Bản quy chế về quyền lực và trách nhiệm của các ngành ở cấp tỉnh đã được công bố toàn bộ. Công tác giám sát chất vấn được đẩy mạnh... Công tác giữ gìn trật tự trị an xã hội được

tăng cường, đã trừng trị tội phạm, giữ vững an ninh quốc gia và an toàn công cộng..., nghiêm khắc trừng trị tội phạm tham nhũng, cuộc đấu tranh chống tham nhũng đã hình thành thế áp đảo...”⁽⁹⁾

Trong năm 2016, Trung Quốc đã tổ chức các đại lễ kỷ niệm 95 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Trung Quốc (01/07/1921 – 01/07/2017) và 80 năm “Thắng lợi của cuộc Trường Chinh của Hồng quân công nông (1937 – 2017) với khẩu hiệu “Không quên tâm nguyện thười ban đầu” (nguyên văn: “bất vong sơ tâm”) nhằm động viên toàn Đảng, toàn dân, toàn quân tiếp tục “tiến lên trên con đường Trường Chinh mới”, khắc phục mọi khó khăn “không ngừng giành thắng lợi mới”

Trong bài phát biểu tại Lễ kỷ niệm 95 năm ngày thành lập ĐCS Trung Quốc, Tổng Bí thư Tập Cận Bình đã liên hệ tới tình hình hiện nay và cho rằng: “Kiên trì tâm nguyện thười ban đầu, tiếp tục tiến lên, có nghĩa là phải kiên trì vai trò chi đạo của chủ nghĩa Mác... không ngừng đẩy mạnh phát triển Trung Quốc hóa chủ nghĩa Mác...; kiên trì tâm nguyện thười ban đầu, tiếp tục tiến lên, có nghĩa là phải nhớ rằng Đảng của chúng ta ngay từ khi thành lập đã xác định việc phấn đấu cho chủ nghĩa cộng sản..., kiên trì tâm nguyện thười ban đầu, tiếp tục tiến lên chính là phải kiên trì, tự tin về đường lối, tự tin về kỷ luật, tự tin về chế độ, tự tin về văn hóa của chủ nghĩa xã hội đặc sắc

Trung Quốc...; kiên trì tâm nguyện thuở ban đầu tiếp tục tiến lên chính là phải tính toán thúc đẩy bố cục tổng thể “5 trong 1”, thúc đẩy hài hòa bố cục, chiến lược “4 toàn diện”; kiên trì tâm nguyện thuở ban đầu, tiếp tục tiến lên, phải kiên định giương cao ngọn cờ cải cách toàn diện, dũng cảm cải cách toàn diện theo chiều sâu...; kiên trì tâm nguyện thuở ban đầu, tiếp tục tiến lên là phải tin tưởng vững chắc vào nền tảng của Đảng là trong nhân dân, sức mạnh của Đảng là ở nhân dân...; kiên trì tâm nguyện thuở ban đầu, tiếp tục tiến lên, là phải luôn đi theo con đường phát triển hòa bình...; Kiên trì tâm nguyện thuở ban đầu, tiếp tục tiến lên, chính là phải duy trì tinh thần tiên tiến và sự trong sạch của Đảng... với tư cách là Đảng cầm quyền, mối đe dọa lớn nhất mà Đảng của chúng ta phải đối diện là tham nhũng...”⁽¹⁰⁾

Những điều kêu gọi “kiên trì” nói trên cũng là những vấn đề hiện nay Trung Quốc đang phải đối diện trên lĩnh vực tư tưởng chính trị, trong đó “mối đe dọa lớn nhất” là nạn tham nhũng. Trong năm 2016, cuộc đấu tranh chống tham nhũng ở Trung Quốc tiếp tục diễn biến quyết liệt, tòa án các cấp đã thụ lý 45.000 vụ án tham nhũng, liên quan tới 63.000 người, trong đó có các vụ án lớn như vụ Quách Bá Hùng, Lệnh Kế Hoạch, Tô Vinh..., có 35 nhận vật lãnh đạo từ cấp tỉnh, bộ trở lên. Chiến dịch “lưới trời săn cáo” cũng được tiến hành, từ 37 quốc gia và vùng

lãnh thổ đã truy bắt, dẫn độ về nước 164 tội phạm tham nhũng bỏ trốn ra nước ngoài. Tuy nhiên, đấu tranh chống tham nhũng cũng có những diễn biến phức tạp trong trường hợp đan xen với cạnh tranh quyền lực.

Sự kiện quan trọng trong công tác xây dựng Đảng của ĐCS Trung Quốc năm 2016 là Hội nghị Trung ương 6 khóa XVIII diễn ra tại Bắc Kinh từ ngày 24/10/2016 – 27/10/2016. Hội nghị đã nghe và thảo luận Báo cáo công tác do Tổng Bí thư Tập Cận Bình thay mặt Bộ Chính trị trình bày; thông qua “*Quy chế sinh hoạt chính trị nội bộ Đảng trong tình hình mới*” và “*Điều lệ giám sát nội bộ Đảng của ĐCS Trung Quốc*”; quyết định tiến hành Đại hội lần thứ XIX của Đảng vào nửa cuối năm 2017 tại Bắc Kinh. Hội nghị đã kêu gọi “toàn Đảng đoàn kết chặt chẽ xung quanh Trung ương Đảng do đồng chí Tập Cận Bình làm hạt nhân, ý thức đồng đều một cách vững vàng, kiên quyết bảo vệ quyền uy của Trung ương Đảng và sự lãnh đạo thống nhất tập trung của Trung ương Đảng, tiếp tục thúc đẩy quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện, cùng nhau tạo ra một môi trường chính trị lành mạnh, trong sáng, bảo đảm để Đảng đoàn kết dẫn dắt nhân dân không ngừng mở ra một cục diện mới của sự nghiệp XHCN đặc sắc Trung Quốc”⁽¹¹⁾. Nét nổi bật của Hội nghị Trung ương lần này là siết chặt kỷ cương trong Đảng và củng cố quyền lực

tập trung của Trung ương do TBT Tập Cận Bình giữ vai trò hạt nhân lãnh đạo.

III. QUAN HỆ ĐỐI NGOẠI

Trong năm 2016, Trung Quốc đã đẩy mạnh các hoạt động ngoại giao, kinh tế, chính trị, văn hóa, quân sự, phục vụ cho công cuộc cải cách phát triển trong nước, mở rộng ảnh hưởng và nâng cao vị thế của Trung Quốc trên trường quốc tế.

Năm 2016 đã trải qua những biến động hiểm thấy trên chính trường thế giới và quan hệ quốc tế. Trong đó có các sự kiện nổi bật như: Anh rút khỏi Liên minh châu Âu (EU), bầu cử Tổng thống Mỹ với kết quả bất ngờ đưa nhà tỷ phú Donald Trump lên cầm quyền, bầu cử Tổng thống ở Philippines đưa ông Rodrigo Duterte lên cầm quyền với sự chuyển hướng bất ngờ về đường lối ngoại giao... Nhìn chung, trào lưu dân túy và dân tộc mang tính thực dụng trở dậy trong bối cảnh kinh tế thế giới khôi phục khó khăn và tiến trình toàn cầu hóa đang bị chậm lại. Bối cảnh quốc tế đó đã đem lại những thời cơ, đồng thời cũng dẫn tới những thách thức mới đối với Trung Quốc trong quan hệ đối ngoại.

Ngoại giao Trung Quốc năm 2016 nổi lên mấy đặc điểm sau đây:

(1) Trung Quốc thực hiện đường lối ngoại giao nước lớn đó là đặc điểm mang tính chất bao trùm lên tất cả các hoạt động ngoại giao kinh tế, chính trị, quân đội, văn hóa... về chiều sâu cũng như về

bề rộng, mục tiêu của ngoại giao Trung Quốc nhằm nâng cao vị thế của Trung Quốc trong “quản lý toàn cầu” (hay “quản lý thế giới”) và hoạt động ngoại giao của Trung Quốc đã được triển khai trên tất cả các châu lục và trong hầu hết các tổ chức quốc tế, mặc dù trọng điểm vẫn là “ngoại giao láng giềng” nhằm thiết lập một địa bàn chiến lược tại khu vực Châu Á làm chỗ dựa cho cạnh tranh địa - chiến lược trên phạm vi toàn cầu.

(2) Ngoại giao kinh tế vừa là động lực, vừa là phương thức chủ yếu, “Một vành đai, một con đường” là một chủ trương chiến lược được xác định là trọng tâm của hoạt động đối ngoại của Trung Quốc năm 2016. “Một vành đai, một con đường” không đơn thuần là một hoạt động kinh tế đối ngoại, mà còn hàm chứa những nội dung chính trị, an ninh, văn hóa. Tuy nhiên, thực lực kinh tế đã tạo cơ sở cho Trung Quốc tiến hành các hoạt động ngoại giao quy mô lớn. Khi bước vào năm 2016, Trung Quốc đã giữ vị trí thứ 3 trên thế giới về quy mô đầu tư ra ngoài (chi sau Mỹ và Nhật Bản), với tổng lượng đầu tư trực tiếp (FDI) đạt 128 tỉ USD, phần lớn nhằm vào các lĩnh vực dịch vụ, bán lẻ, giao thông và tài chính. Đồng Nhân dân tệ đã được Quỹ tiền tệ Quốc tế (IMF) chấp nhận chính thức gia nhập giỏ tiền tệ “Quyền rút vốn đặc biệt” (SDR). Thông qua đầu tư, thương mại và viện trợ kinh tế, Trung Quốc đã có ảnh hưởng ngoại giao đối với nhiều quốc gia

trên thế giới và nhờ có thực lực kinh tế Trung Quốc đã có tiếng nói quan trọng trong các tổ chức toàn cầu, khu vực, như Hội nghị thượng đỉnh G20 tại Hàng Châu (Trung Quốc), Hội nghị thượng đỉnh Diễn đàn Hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC) tại Lima (Peru) v.v...

(3) Quan hệ giữa Trung Quốc với Mỹ và Liên minh châu Âu (EU) xuất hiện bước chuyển biến mới. Dưới thời Tổng thống Obama, quan hệ Trung - Mỹ nói chung vẫn trong trạng thái ổn định tương đối. Tại "Đôi thoại Trung - Mỹ về kinh tế và chiến lược" năm 2016, hai bên đã đạt được 3 năm thỏa thuận về hợp tác kinh tế. Các cuộc gặp Obama - Tập Cận Bình tại Hàng Châu và Lima vẫn diễn ra trong tinh thần "quan hệ nước lớn kiểu mới". Nhưng sau khi Donald Trump đắc cử Tổng thống Mỹ đã có những tuyên bố gây sốc đối với chính sách Trung Quốc, như cho Trung Quốc là "Quốc gia thao túng tiền tệ" đánh thuế 45% hàng hóa Mỹ nhập khẩu từ Trung Quốc và nhất là sẽ xem xét lại chính sách "một nước Trung Quốc" v.v..., quan hệ Trung - Mỹ như đứng trước cơn sóng gió mới. Nhưng phía Trung Quốc vẫn khôn khéo chờ đợi và tin tưởng quan hệ giữa hai nước sẽ ổn định trở lại. Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đã điện đàm với Tổng thống Donald Trump và không đề cập đến "quan hệ nước lớn kiểu mới Trung - Mỹ" nữa, nhưng vẫn cho rằng Trung Quốc là

nước đang phát triển lớn nhất và Mỹ là nước phát triển lớn nhất thế giới, hai nước cần hợp tác với nhau, Trung Quốc mong muốn cùng với Mỹ thúc đẩy phát triển quan hệ song phương trên nguyên tắc "không xung đột, không đối đầu, tôn trọng lẫn nhau, hợp tác cùng thắng". Mặc dù sau ngày nhậm chức tổng thống, trong cuộc điện đàm với Chủ tịch Tập Cận Bình, tân Tổng thống Mỹ Donald Trump đã thể hiện mong muốn hai nước Mỹ - Trung Quốc xây dựng "quan hệ cùng có lợi" và cam kết thực thi chính sách "một nước Trung Quốc", nhưng quan hệ Trung - Mỹ trong thời gian tới chắc chắn có những điều chỉnh mới. Sự điều chỉnh đó sẽ định hình qua những chính sách mới của mỗi bên, nhiều khả năng theo hướng cứng rắn hơn, nhưng không thể vượt qua khuôn khổ "vừa hợp tác, vừa cạnh tranh".

Trong năm 2016, Trung Quốc đã cùng với Liên minh châu Âu (EU) tổ chức thành công cuộc gặp lần thứ 18 giữa các nhà lãnh đạo hai bên, tăng cường hợp tác với các nước châu Âu, trước hết là Đức, Pháp. Trong năm 2016, Trung Quốc đã nâng cấp quan hệ với Anh quốc trong bối cảnh nước Anh tách khỏi Liên minh châu Âu. Cũng trong năm 2016, Chủ tịch Tập Cận Bình đã hai lần đi thăm Trung Âu và Đông Âu. Thủ tướng Lý Khắc Cường đã tham gia Hội nghị Riga cùng các nhà lãnh đạo 16 nước Đông Âu và Trung Âu tăng cường cơ chế hợp tác phát triển 16+1.

(4) Đặt “ngoại giao láng giềng” với các nước xung quanh lên vị trí hàng đầu.

Trong bối cảnh quan hệ Đông – Tây căng thẳng, Trung Quốc và Liên bang Nga càng xích lại gần nhau trong quan hệ song phương cũng như các vấn đề quốc tế. Năm 2016 là năm kỷ niệm 15 năm ký “Hiệp định hợp tác hữu nghị láng giềng Trung – Nga”. Trong năm nay, nguyên thủ hai nước đã thực hiện 5 cuộc gặp, đạt được nhiều thỏa thuận về tăng cường ổn định chiến lược toàn cầu, duy trì sự phối hợp chặt chẽ trong việc giải quyết những vấn đề lớn của khu vực và quốc tế, tăng cường hợp tác song phương qua các dự án lớn về năng lượng, hàng không... hợp tác kết nối “Một vành đai, một con đường” với liên minh kinh tế Á – Âu. Đối với khu vực Trung Á nhân dịp kỷ niệm 15 năm thành lập Tổ chức hợp tác Thượng Hải (SCO), Trung Quốc cũng có những nỗ lực nhằm thúc đẩy quan hệ hợp tác của khối này theo “tinh thần Thượng Hải”

Trong khi đó, quan hệ giữ Trung Quốc với các nước Đông Bắc Á và Đông Nam Á có những diễn biến phức tạp.

Trung Quốc vẫn duy trì quan hệ hợp tác hữu nghị với CHDCND Triều Tiên, nhưng đồng thời cũng đã có những giải pháp gây sức ép để tở thái độ phản đối chương trình sản xuất và vũ khí hạt nhân của Triều Tiên. Trong năm 2016, Triều Tiên đã 2 lần phóng vệ tinh, Trung Quốc đã tuyên bố tạm ngừng nhập khẩu than đá

của Triều Tiên (đến đầu năm 2017 mới thực sự tạm ngừng). Quan hệ giữa Trung Quốc với Hàn Quốc trong năm 2016 cũng suy giảm, chủ yếu vì lý do an ninh. Trung Quốc phản đối cuộc tập trận Hàn - Mỹ, nhất là việc triển khai “Hệ thống phóng tên lửa tầm cao giai đoạn cuối” (THAAD), cho đó là sự đe dọa đối với an ninh ở hướng Đông Bắc của Trung Quốc. Trong năm 2016, quan hệ Trung - Nhật vẫn chưa hé mở khả năng bình thường hóa. Hợp tác kinh tế - thương mại Đông Bắc Á (Trung - Nhật - Hàn) vẫn đình trệ. Tranh chấp quần đảo Senkaku/ Điếu Ngư và vùng biển xung quanh vẫn căng thẳng. Máy bay và tàu tuần tra của hai bên vẫn có nguy cơ đụng độ bất cứ lúc nào.

Quan hệ giữa Trung Quốc và các nước ASEAN năm 2016, nhất là trong những vấn đề liên quan đến Biển Đông đã có diễn biến phức tạp. Nỗ lực của Trung Quốc tại Đông Nam Á trong năm qua tập trung vào bốn mục tiêu chính: tăng cường sự hiện diện quân sự tại Biển Đông; kết nối sự phát triển của cộng đồng ASEAN với chiến lược “Con đường tơ lụa trên biển thế kỷ XXI” do Trung Quốc chủ trì; cơ chế hợp tác Mekong – Lan Thương; và đàm phán về “Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực” (RCEP)⁽¹²⁾. Từ giữa năm 2016, xoay quanh sự kiện Tòa trọng tài thường trực (PCA) của Liên hợp Quốc tại Lahay công bố phán quyết vụ Philippines khiếu kiện Trung Quốc về tranh chấp Biển Đông đã xuất hiện một

tình thế bất ngờ trong quan hệ Trung Quốc – ASEAN.

Trung Quốc trước đó đã kiên quyết phản đối và không tham gia vụ kiện này. Càng gần đến ngày PCA ra phán quyết (12/7/2016), Trung Quốc càng tăng cường ảnh hưởng về quân sự, kinh tế và ngoại giao để Philippines và các nước ASEAN không hưởng ứng phán quyết đó. Điều bất ngờ là tân Tổng thống Philippines Duterte đã chủ trương chuyển hướng ngoại giao, “chia tay Mỹ” và thân cận với Trung Quốc, cộng đồng ASEAN cũng không có tiếng nói chung về phán quyết của PCA. Do vậy, Biển Đông đã tạm thời chuyển sang một giai đoạn hòa hoãn. Trong bối cảnh chung đó, quan hệ hợp tác giữa Trung Quốc với từng quốc gia Đông Nam Á về các lĩnh vực, nhất là kinh tế - thương mại, đã có sự ổn định và cải thiện, mặc dầu về lâu dài quan hệ hợp tác hữu nghị Trung Quốc – ASEAN còn phải vượt qua nhiều khó khăn thử thách.

Trong năm 2016, Trung Quốc cũng đã đẩy mạnh hoạt động ngoại giao tại Trung Đông, châu Phi và Mỹ La-tinh. Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình lần đầu tiên đã tiến hành chuyến thăm tới khu vực Trung Đông, nâng cấp quan hệ giữa Trung Quốc với các nước Saudi Arabia, Ai Cập và Iran, thăm trụ sở của Liên đoàn các quốc gia Ả-rập (LAS), đưa ra kế hoạch gia tăng hợp tác giữa Trung Quốc với các nước Trung Đông và Ả-rập. Năm

2016 Trung Quốc đã đón 20 nhà lãnh đạo các nước châu Phi đến thăm, Chủ tịch Tập Cận Bình đã đề xuất “10 kế hoạch hợp tác lớn giữa Trung Quốc và châu Phi”. Trong năm 2016, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình cũng đã tiến hành chuyến thăm thứ ba tới khu vực Mỹ Latinh, nâng cấp quan hệ ngoại giao giữa Trung Quốc với Ecuador và Chile lên “quan hệ đối tác chiến lược toàn diện” (đến nay đã có 7 nước Mỹ Latinh thiết lập “quan hệ đối tác chiến lược toàn diện” với Trung Quốc).

Trong bối cảnh mới của tình hình thế giới và quan hệ quốc tế trong khu vực, quan hệ ngoại giao giữa Trung Quốc và Việt Nam trong năm qua cũng có những diễn biến mới theo hướng tăng cường tin cậy chính trị, thúc đẩy các lĩnh vực hợp tác thực chất phát triển cân bằng, hiệu quả và kiểm soát tốt bất đồng, ổn định tình hình trên biển. Tinh thần đó đã thể hiện trong kết quả chuyến thăm Trung Quốc của Thủ tướng Việt Nam Nguyễn Xuân Phúc tháng 9/2016 và chuyến thăm chính thức cấp nhà nước tới Trung Quốc của Tổng bí thư ĐCS Việt Nam Nguyễn Phú Trọng từ ngày 12/01 – 15/01/2017.

Nhìn lại toàn cảnh Trung Quốc năm 2016, chúng ta có thể nhận thấy một trong những mảng sáng trên bức tranh âm đạm của kinh tế toàn cầu. Cùng với sự khởi sắc lạc quan của kinh tế Mỹ và một số nền kinh tế khác trong năm 2016, kinh tế Trung Quốc đã góp phần quan trọng

vào quá trình hồi phục và phát triển của kinh tế thế giới trong thời gian qua. Các nhà lãnh đạo Trung Quốc tin rằng có thể điều khiển được quá trình giảm tốc trong điều kiện đưa nền kinh tế vào “trạng thái bình thường mới”, đạt được chỉ tiêu phát triển kinh tế - xã hội đề ra trong quy hoạch 5 năm lần thứ XIII (2016-2020), hoàn thành công việc “xây dựng toàn diện xã hội khá giả”. Tuy nhiên, quyết tâm đó của Trung Quốc đang phải đối mặt với những thử thách từ cải cách thể chế trong nước và quan hệ quốc tế phức tạp trong thời gian tới.

IV. ĐỊNH HƯỚNG CỦA TRUNG QUỐC NĂM 2017

Năm 2017, Trung Quốc đặt mục tiêu GDP tăng trưởng khoảng 6,5%, CPI tăng khoảng 3%, tạo mới 11 triệu việc làm... thâm hụt tài chính khoảng 3%. Trung Quốc đưa ra các giải pháp như: (1) Tập trung thúc đẩy cải cách cơ cấu “trọng cung” với mục tiêu cắt giảm dư thừa năng lực sản xuất, giảm giá thành, giảm tồn kho, tăng hiệu quả nguồn cung, nâng cao chất lượng và hiệu quả kinh tế... (2) Đi sâu cải cách các lĩnh vực và khâu quan trọng, tiếp tục đẩy mạnh chuyển đổi chức năng của chính quyền... cải cách thuế tài chính, tiền tệ, doanh nghiệp nhà nước... (3) Giải phóng tiềm năng tiêu dùng trong nước... (4) Lấy sáng tạo dẫn dắt kinh tế thực nâng cấp... thúc đẩy sáng nghiệp.. (5) Tiếp tục thúc đẩy nông

ng nghiệp phát triển ổn định, tăng thu cho nông dân.. (6) Tích cực chủ động mở rộng mở cửa đối ngoại...”⁽¹³⁾.

Trong năm 2017, Trung Quốc sẽ thúc đẩy thúc đẩy chiến lược tổng thể về phát triển vùng “miền Tây khai phát, Đông Bắc chấn hưng, miền Trung trỗi dậy, miền Đông đi đầu”; tiếp tục thực hiện 3 chiến lược lớn: Hiệp đồng phát triển giữa Bắc Kinh - Thiên Tân - Hà Bắc, chiến lược phát triển vành đai kinh tế Trường Giang và chiến lược “Một vành đai, một con đường”.

Từ ngày 14 đến ngày 15-5-2017, Trung Quốc sẽ tổ chức Diễn đàn cấp cao về “Một vành đai, một con đường” tại Bắc Kinh. Đây có thể coi là một trong những hoạt động chính trị đối ngoại quan trọng nhất của Trung Quốc nhằm đẩy mạnh chiến lược đối ngoại.

Trong điều kiện khó khăn do hậu quả của khủng hoảng tài chính toàn cầu làm cho nhu cầu nhập khẩu hàng hóa Trung Quốc giảm, kinh tế Trung Quốc đang trong quá trình giảm tốc, cải cách kết cấu kinh tế phải trả giá bằng những cơn đau, trong năm 2016 Trung Quốc đạt được những thành tựu phát triển kinh tế nói trên là một nỗ lực lớn. Theo nhiều công trình nghiên cứu phân tích cho thấy, bước sang năm 2017, tình hình kinh tế Trung Quốc càng khó khăn hơn. Trong “Báo cáo công tác của Chính phủ” tại kỳ họp Quốc hội vừa qua, Thủ tướng Lý Khắc

Cường cũng đã cảnh báo: “Phân tích tổng hợp tình hình quốc tế và trong nước, chúng ta cần chuẩn bị sẵn sàng để đối phó với cục diện gay go phức tạp hơn”⁽¹⁴⁾.

Nhìn chung, năm 2017, Trung Quốc sẽ tiếp tục các bước cải cách, duy trì ổn định kinh tế, chính trị và xã hội để hướng tới thành công của Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ 19 của ĐCS Trung Quốc.

*

Năm 2016, Trung Quốc đã duy trì được cục diện chính trị ổn định tương đối để phát triển kinh tế - xã hội. Tuy nhiên, những nguy hiểm ẩn trong các mối quan hệ xã hội, sắc tộc, đảng phái, vùng miền vẫn hiện hữu và dễ bùng nổ, nếu không xây dựng được một “xã hội hài hòa” thực sự và bền vững. Cuộc đấu tranh chống tham nhũng đang triển khai rất quyết liệt nhưng cũng rất phức tạp, cũng là một thử thách lớn trong việc bình ổn cục diện chính trị xã hội Trung Quốc. Đại hội XIX ĐCS Trung Quốc tiến hành vào cuối năm 2017 sẽ xác định phương hướng và giải pháp lớn về xây dựng Đảng và phát triển đất nước trong những năm tới...

CHÚ THÍCH:

(1) Kiến nghị của Trung ương ĐCS Trung Quốc về việc lập Quy hoạch phát triển kinh tế, xã hội 5 năm lần thứ XIII”, http://news.xinhuanet.com/fortune/2015-11/03/c_1117027676_8.htm

(2), (3), (4) “Báo cáo công tác của Chính phủ năm 2016” (http://news.xinhuanet.com/finance/2016-03/05/c_128775704.htm)

(5) http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/201702/20170228_1467424.html

(6) Lý Khắc Cường: “Báo cáo công tác của Chính phủ” [Http://news.xinhuanet.com/politics/2017lh/2017_03/16/c_1120638890_2.htm](http://news.xinhuanet.com/politics/2017lh/2017_03/16/c_1120638890_2.htm)

(7) Thông báo Hội nghị Kinh tế Trung ương năm 2016 (<http://news.sina.com.cn/c/nd/2016-10-27/doc-ifxufuff6960217.shtml>)

(8) Thông cáo của Hội nghị Trung ương 6 ĐCS Trung Quốc khóa XVIII <http://cpc.people.com.cn/n1/2016/2018/c64094-28814467.html>

(9) Lý Khắc Cường: “Báo cáo công tác của Chính phủ” (http://news.xinhuanet.com/politics/2017lh/2017-03/16/c_1120638890_2.htm)

(10) Bài phát biểu của Chủ tịch Tập Cận Bình tại Lễ kỷ niệm 95 năm này thành lập ĐCS Trung Quốc. Bản dịch của Thông tấn xã Việt Nam đăng trong “Tài liệu tham khảo đặc biệt” ngày 7/7/2016

(11) Thông cáo Hội nghị Trung ương 6 khóa XVIII ĐCS Trung Quốc, [tpp://cpc.people.com.cn/n1/2016/1028/c64094-28814467.html](http://cpc.people.com.cn/n1/2016/1028/c64094-28814467.html)

(12) Từ ngày 27-28/6/2016, tại Thượng Hải - Trung Quốc đã tổ chức hội thảo quốc tế về “Kết nối sự phát triển của cộng đồng ASEAN với sáng kiến một vành đai - một con đường”

- Tháng 3/2016, Trung Quốc tổ chức Hội nghị cấp cao hợp tác Mekong - Lan Thượng lần thứ nhất

(13) http://news.xinhuanet.com/politics/2017lh/2017-03/16/c_1120638890_2.htm

(14) Báo cáo công tác Chính phủ (http://news.xinhuanet.com/politics/2017lh/2017-03/16/c_1120638890_2.htm)